

Kahve ve Çay İhisarı Kanununun geçici (2) nci maddesinin (B) fıkrasındaki «veya fiyatları fahiş görülenler» ibaresinin yorumlanmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Gümrük ve Tekel, Adalet, Maliye komisyonları ile Geçici Komisyon ve Bütçe Komisyonu raporları (3/67)

T. C.

Başbakanlık

Muâmelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 72 - 108, 6/768

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Kahve ve Çay Tekeli hakkındaki 4223 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesinin B fıkrası, çay ve kahve ticaretiyle işigal edenlerle ticaret amacıyla bu maddeleri bulunduranların . . . . kahve ve çayların orijinal fatura ve sair ticari vesikalarla tesbit edilecek maliyetlerine icabına göre normal masraflar ve % 5 e kadar kâr ilâvesi suretiyle Tekel Genel Müdürlüğüne satmaya mecbur olduklarını . . . ve faturası bulunmayan veya fatura veya diğer vesikaları ihticaca elverişli olmayan veya fiyatları fahiş görülen kahve ve çayların nevi ve vasıflarına göre emsaline verilen bedellerle satın alınacağını yazmaktadır.

Tekel Genel Müdürlüğüne çayın menşee memleketlerindeki fiyatlar ile sigorta ve nakliye ücretleri gibi maliyete tesir eden esash unsurları resmî ve özel kaynaklardan tahkik edilerek ve piyasa fiyatı ayrıca tetkik olunarak çay maliyetleri tesbit edilmiş ve aynı nevi ve vasıftaki çaylar için sahipleri tarafından istenilen bedeller de uygun görüldüğünden bu tesbitin sıhatli olduğu sonucuna varılmıştır.

Çay sahiplerinden bazıları tarafından verilen boyannamede gösterilen fiyatlar ticari evrak ve vesikaları muntazam bulunmakla beraber fahiş olduğundan yukarıda bahsolunan fıkranın « veya fiyatları fahiş görülen kahve ve çayların nevi ve vasıflarına göre emsaline verilen bedellerle satın alınır » hükmüne dayanılarak emsaline göre takdir olunan fiyatlarla satın alınmak yoluna gidilmişse de, bazı mahkemeler yapılan işlemi haksız görerek idare aleyhine karar vermişler ve bu kararlardan bazıları Yargıtayca onanmıştır.

4223 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesinin B fıkrasındaki « veya fiyatları fahiş görülenler » ibaresinin hangi anlamı tazammun ettiğinde ve bu ibarenin, faturası ve diğer vesaihi muntazam ve ihticaca salih olan çaylara da uygulanıp uygulanmayacağına tereddüt edilmiş olduğundan bu tereddüdün yorum yoluyla çözümlenmesine müsaade buyurulmasını saygılarımla arz ve rica ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

Gümrük ve Tekel Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Gümrük ve Tekel Komisyonu

Esas No. 3/67

Karar No. 4

5. VII. 1950

Yüksek Başkanlığa

Kalve ve Çay Tekeli hakkındaki 4223 sayılı Kanunun ikinci maddesinin «B» fıkrasındaki «veya fiyatları fahiş görülenler» ibaresinin hangi anlamı tazammun ettiğinde ve bu ibarenin faturası ve diğer vesikaları muntazam ve ihtiyaca elverişli olan çaylara da uygulanıp uygulanmayacağına tereddüt edilmiş olduğundan bu tereddüdün yorum yoluyla çözümlenmesine lüzum gösteren Başbakanlık tezkeresi esas 3/338 ve karar 13 sayı ile 4. IV. 1949 tarihinde Gümrük ve Tekel Komisyonunca ve esas 3/338 ve karar 42 numara ile de Adalet Komisyonunca karara bağlanmış ise de havale edildiği Maliye Komisyonunda, Sekizinci Büyük Millet Meclisinin verdiği seçimi yenileme kararı üzerine, in- taç edilemeden kalmış ve yeniden tetkiki zımında Yüksek Başkanlığa Komisyonumuza havale buyurulmuş olmakla 30. VI. 1950 günü toplanılıp mevzu incelendi.

Gümrük ve Tekel temsileisi tarafından verilen izahatta : Tekel Genel Müdürlüğüne çayın menşei memleketlerdeki fiyatlarıyla sigorta ve nakliye ücretleri gibi maliyete tesir eden esaslı unsurlar resmî ve tüzel kaynaklardan tahkik edilerek ve piyasa fiyatları da ayrıca tetkik olunarak çayın vasıf ve nevelerine göre âzami fiyatları tesbit edildiği ve bâzı çay sahipleri tarafından verilen beyannamelerde gösterilen fiyatlar ticari evrak ve vesikaları muntazam bulunmakla beraber fahiş görüldüğünden bunların da emsaline verilen fiyatlarla muayyen kâr haddi ilâve edilerek satınalma yoluna gidildiği halde bâzı çay sahiplerince buna muvâfak edilmeyerek mahkemelere baş vurulmuş ve bâzı mahkemeler yapılan işlemi haksız görerek idare aleyhine karar vermiş ve bu kararlardan bâzılarının da Yargıtayca onanmış olduğu bildirilmiştir. Yine temsilcinin verdiği izahata göre bu nevi dâvalarda mahkemeler Tekel İdaresince emsal gösterilen fiyatı yeter görmiyerek dâvacının iddiasını reddetmek için müspet

delil aramış, satılan çaylara dair fatura ve diğer vesikaların muntazam ve ihticaca salih olup olmadığının tetkikını bilirkişilere havale etmiş ve onlar tarafından verilen raporları hükme medar addetmiştir.

Komisyonumuz, fatura ve diğer vesaikı muntazam bulunduğu halde dahi, muvazaa yoluyla ve diğer suretlerle fiyatların fahiş gösterilebileceğine inanmış ve «veya fiyatları fahiş görülenler» kaydının fatura ve diğer vesaikı muntazam olanlara da şâmil ve bu mânayı mutazammın bulunduğu hüküm ve kanaatine varmış ve esasen ibarenin tertip şeklinde ve kanunun ruh ve mânasında bunu mündemiç görmüştür. Diğer taraftan idarece fahiş görülerek emsiline nazaran tâyin edilecek fiyatların, mahallerinde o tarihte borsa fiyatlarıyla nakliye, sigorta ücretleri gibi maliyete tesir edecek unsurlar tetkik edilerek tesbit edilen fiyat olduğu kanaatiyle 4223 sayılı Kanunun ikinci maddesinin (B) fıkrasındaki «veya fiyatları fahiş görülen kahve ve çayların nev'i ve vasıflarına göre emsiline verilen bedellerle satınalınacağı» fıkrasından kanunun kasdettiği mânanın, mahallerinde o tarihteki borsa fiyatlarıyla nakliye ve sigorta ücretleri nazara alınarak emsiline göre Tekel İdaresince tâyin ve takdir edilecek fiyat demek olduğu komisyonumuza kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Adalet Komisyonuna ve rilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur. Güm. ve Tekel.

Ko. Başkanı	Sözcü	Kâtip
Amasya	Kocaeli	Siird
H. Koray	M. Kavalcıoğlu	B. Erden
Afyon K.	Çoruh	Çorum
G. Yiğitbaşı	M. Bumin	A. Başbüyük
İstanbul		Samsun
Mitat Sözer		H. Uzer
İmzada bulunamadı	Yozgad	
	H. Üçöz	

T. B. M. M.

Adalet Komisyonu

Esas No. 3/67

Karar No. 5

24 . II . 1950

Yüksek Başkanlığa

Kahve ve Çay Tekeli hakkındaki 4223 sayılı Kanunun ikinci maddesinin (B) fıkrasındaki (veya fiyatları fahiş görülen) ibaresinin hangi anlamı tazammun ettiğinde ve bu ibarenin faturası ve diğer vesikaları muntazam ve ihticaca elverişli olan çaylara da uygulanıp uygulanamayacağından tereddüt edilmiş olduğundan bu tereddüdün yorum yoluyla çözülmesine lüzum gösteren Başbakanlık tezkeresi esas 3/338 ve karar 13 sayı ile 4 . IV . 1949 tarihinde Gümrük ve Tekel Komisyonunca ve esas 3/338 ve karar 42 numara ile de Adalet Komisyonunca karara bağlanmış ise de havale edildiği Maliye Komisyonunda, Sekizinci Büyük Millet Meclisinin verdiği seçimi yenileme kararı üzerine, intaç edilmeden kalmış ve yeniden tetkik zımında Yüksek Başkanlıkça komisyonumuza havale buyurulmuş olmakla 30 . VI . 1950 günü toplanılıp mevzu incelendi.

Gümrük ve Tekel temsileisi tarafından verilen izahatta : Tekel Genel Müdürlüğüne çayın menşei, memleketlerdeki fiyatlarıyla sigorta ve nakliye ücretleri gibi maliyete tesir eden esaslı unsurlar resmî ve tüzel kaynaklardan tahkik edilerek ve piyasa fiyatları da ayrıca tetkik olunarak çayın vasıf ve nevilerine göre âzami fiyatları tesbit edildiği ve bazı çay sahipleri tarafından verilen beyannamede gösterilen fiyatlar ticari evrak ve vesikaları muntazam bulunmakla beraber fahiş görüldüğünden bunların da emsiline verilen fiyatlarla muayyen kâr haddi ilâve edilerek satılma yoluna gidildiği halde bazı çay sahiplerince buna muvafakat edilmiyerek mahkemelere başvurulmuş ve bazı mahkemeler yapılan işlemi haksız görerek idare aleyhine karar vermiş ve bu kararlardan bâzılarının da Yargıtayca onanmış olduğu bildirilmiştir. Yine temsilecinin verdiği izahata göre bu nevi dâvalarda mahkemeler Tekel İdaresince emsal gösterilen fiyatı yeter görmiyerek dâvacının iddi-

asını reddetmek için müspet delil aramış, satılan çaylara dair fatura ve diğer vesikaların muntazam ve ihticaca salih olup olmadığını tetkikini bilirkişilere havale etmiş ve onlar tarafından verilen raporları hükme medar ad detmemiştir.

Yorumu istenilen Kahve ve Çay Tekeli hakkındaki 4223 sayılı Kanunun geçici ikinci maddesinin (B) işaretli fıkrasında (kahve ve çay ticaretiyle iştigal edenlerle ticaret maksadıyla bu maddeleri bulunduranların bunları orijinal fatura ve sair ticari vesikalarla tesbit edilecek maliyetlerine, normal masraflar ve % 5 kâr ilâvesi suretiyle Tekel Genel Müdürlüğüne satmaya mecbur oldukları ve faturası bulunmayan veya fiyatları fahiş görülen kahve ve çayların emsallerine verilen bedellerle mezkûr idarece satın alınabileceği) açıkça yazılıdır. Vâzı kanunun, fatura ve vesikaları mevcut olanlarla olmayanlar arasında her hangi bir tefrik yapmaksızın maddede (veya fiyatları fahiş görülenler) tâbirini kullanmış olmasına ve bu tâbirin fatura ve vesikaları mevcut olan kahve ve çaylara da şâmil bulunmasına göre yorumu istenilen maddenin vazih olduğu ve tefsire muhtaç bulunmadığı aşinârdır.

Anayasa ve İçtüzük hükümleri, Büyük Millet Meclisince ancak müphem ve gayrivazih bulunan kanunların yorumuna karar verilebileceğini âmir-dir. Yorumu istenilen madde açık ve katî hükümleri ihtiva ettiğinden bu talep yerinde değildir. Bahsi geçen kanunda Tekel İdaresince yapılan takdiri bedel işine karşı alâkahların mahkemeye müracaat edemeyeceklerine dair açık bir hüküm mevcut olduğundan alâkahların bedel tesbiti işine karşı umumi hükümler dairesinde her zaman adli ve idari mahkemelere müracaat edebilecekleri de bir emri tabiidir.

Bu sebepler ve maddenin yoruma ihtiyacı göstermiyen, açık hükümleri muvacehesinde kabule şayan görülemiyen yorum talebinin reddine

komisyonumuzca oy birliğiyle karar verilmiş olmakla havalesi gereğince Maliye Komisyonuna tevdi edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip
Ankara	Balıkesir	Balıkesir
<i>O. T. Uttekin</i>	<i>M. Erkuymucu</i>	<i>V. Asena</i>
Ankara	Ankara	Çankırı
<i>O. Ş. Çiçekdağ</i>	<i>H. Ş. İnce</i>	<i>C. Boynuk</i>

Çoruh	Çorum	Edirne
<i>M. Güney</i>	<i>H. Ortakçioğlu</i>	<i>M. Enginün</i>
Elâzığ	Erzurum	İstanbul
<i>H. A. Yöney</i>	<i>E. Karan</i>	<i>A. Moshos</i>
Kars	Konya	Mardin
<i>L. Aküzüm</i>	<i>M. Obuz</i>	<i>M. K. Boran</i>
Samsun		Yozgad
<i>F. Tüzel</i>		<i>N. Ü. Alcala</i>

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Maliye Komisyonu
Esas No. 3/67
Karar No. 11

9 . XII . 1950

Yüksek Başkanlığa

4223 sayılı Kanunun geçici ikinci maddesinin (B) fıkrasındaki «veya fiyatları fahiş görülenler» ibaresinin yorumlanmasına dair Başbakanlık tezkeresi, havalesi mucibince komisyonumuzda, Gümrük ve Tekel Bakanlığı temsilcisi hazır bulunduğu halde incelendi.

Yorumlanması istenen fıkra Tekel Genel Müdürlüğünce satın alınacak kahve ve çayları faturasız, faturası ve diğer vesikaları ihticaca salih görülmeyen ve fiyatları fahiş görülen, olmak üzere üç gruba ayrılmış bulunmaktadır.

Bu ibarenin, satınalma muamelesinde Tekel idaresine, her üç katagori kâhve ve çaylar için nevi ve vasıflarına göre emsaline verilen bedelleri tatbik etmek yetkisini tanımakta olduğu şüpheye mahal vermiyecek derecede açıktır.

Bu sarahat karşısında bahse mevzu fıkradaki «Veya fiyatları fahiş görülenler» ibaresinin tazammun ettiği anlamın yorum yoluyla açıklanmasına mahal olmadığına ittifakla karar verildi.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna vermek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye K. Başkanı	Sözcü
Rize	Giresun
<i>İzzet Akçal</i>	<i>Hayrettin Erkmén</i>
Kâtip	
Zonguldak	Kırşehir
	<i>H. Sezai Erkut</i>
Konya	Malatya
<i>U. Nazif Yiğiter</i>	<i>Esat Doğan</i>
Mardin	Niğde
<i>Abdülkadir Kalav</i>	<i>Necip Bilge</i>
Samsun	Seyhan
<i>Ş. Uluçay</i>	<i>Zeki Akçal</i>
İmzada bulunamadı	
Siird	Trabzon
<i>M. Daim Süalp</i>	<i>Tevfik Koral</i>
Zonguldak	
<i>Rifat Sivişoğlu</i>	

T. B. M. M.
Geçici Komisyon
Esas No. 3/67
Karar No. 3

23 . I . 1951

Yüksek Başkanlığa

4223 sayılı Kanununun 2 nci maddesinin (B) fıkrasındaki «veya fiyatları fahiş görülenler» ibaresinin hangi anlamı tazammun ettiğinde ve bu ibarenin, faturası ve diğer vesikaları muntazam ve ihticaca elverişli olan çaylara da uygulanıp uygulanamayacağı hususunda tereddüt edilmiş olduğundan bu tereddüdün yorum yoluyla çözümlenmesine lüzum gösteren, Başkanlığın 18 . XII . 1950 gün ve 1094 sayılı tezkeresiyle, Kamutayın 15 . XII . 1950 gün ve 19 nu Birleşiminde komisyonumuza havale buyurulan Başbakanlık tezkeresi, 16 . I . 1951 Sah günkü oturumda, Gümrük ve Tekel ve Maliye Bakanlığı mümessillerinin huzuriyle adı geçen tezkerelere incelendi.

Gümrük ve Tekel temsilcisi tarafından verilen izahatta;

(Tekel Genel Müdürlüğünce çayın menşei memleketlerdeki fiyatlarıyla nakliye ve sigorta ücretleri gibi maliyete tesir eden unsurlar da resmî ve tüzel kaynaklardan tahkik edilerek ve piyasa fiyatları da ayrıca tetkik olunarak çayın vasıf ve nevilerine göre âzami fiyatları tesbit edildiği ve bâzı çay sahipleri tarafından verilen beyannamelerde gösterilen fiyatlar ticari evrak ve vesikaları muntazam bulunmakla beraber, kendi kaynaklarıncı tesbit olunan fiyatlara nazaran fahiş görüldüğünden, bunların emsaline verilen değer üzerine muayyen kâr haddi ilâve edilmek suretiyle, satınalma yoluna gidilmesi neticesi bâzı çay sahiplerinin buna muvafakat etmiyerek mahkemelere baş vurdıkları ve bâzı mahkemelerin yapılan işlemi haksız görerek idare aleyhine karar vermiş ve bu kararlardan bâzılarının da Yargıtayda onanmış olduğu ve bu nevi dâvalarda mahkemelerin Tekel İdaresince emsal gösterilen fiyatı yeter

görmüyerek müspet delil aramış, satılan çaylara dair fatura ve diğer vesikalarn muntazam ve ihticaca salih olup olmadığının tetkikını bilirkişilere havale etmiş ve onlar tarafından verilen raporları hükme medar addetmiştir).

Mümessilin bu izahatından sonra komisyonumuz, fatura ve diğer vesaikın muntazam bulunduğu halde dahi muvazaa yoluyla fiyatların fahiş gösterilebileceğine ve bu halin piyasadada daima emsaline rastlanmış olmakla, Tekel Genel Müdürlüğünce resmî ve özel kaynaklardan tesbit edilen fiyatlara normal masraflar ve yüzde beş kâr ilâvesi suretiyle, satın alınması ve mecbur edilmesi halinin adı geçen 4223 sayılı Kanunla, geçici (2) nci maddesinin (B) fıkrası «faturası bulunmayan veya faturası ve diğer vesaiki ihticaca elverişli olmayan veya fiyatları fahiş görülen kahve ve çaylar nev'ine ve vasıflarına göre emsaline verilen bedellerle satın alınır.» Açık kaydını ihtiva etmiş olmasına binaen ihticaca salih vesikaları ve orijinal faturası olanlara dahi şâmil olacağı aşikâr bulunmakla, yorum talebinin reddine komisyonumuzca oybirliğiyle karar verildi.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna ve rilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Geçici Komis.	Bu Rapor	
Başkanı	Sözcüsü	Kâtip
Samsun	Denizli	Balıkesir
F. Kesim	H. Akşit	A. Kocabuyukoğlu
Gazianteb	İstanbul	İstanbul
G. Kınoğlu	S. Adato	A. V. Bayar
Kastamonu	Niğde	Sivas
H. Tosunoğlu	H. N. Yurdakul	R. Üçten
	Trabzon	
	M. R. Tarakçoğlu	

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 3/67
Karar No. 64

10. IV. 1952

Yüksek Başkanlığa

Kahve ve Çay İnhisarı Kanununun geçici 2 nci maddesinin (B) fıkrasındaki «veya fiyatları fahiş görülenler» ibaresinin yorumlanmasına dair Başbakanlık tezkeresi Gümrük ve Tekel, Adalet, Maliye ve Geçici Komisyon raporlarıyla birlikte Komisyonumuza havale edilmiş olmakla Gümrük ve Tekel Bakanı Sıtkı Yırcalı hazır olduğu halde incelenip görüşüldü.

Başbakanlık tezkeresinde, 4223 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesinin (B) fıkrasındaki «veya fiyatları fahiş görülenler» ibaresinin hangi mânayı tazammun ettiği ve bu ibarenin, faturası ve diğer vesaiiki muntazam ve ihticaca salih olan çaylar için de uygulanıp uygulanmıyacağına tereddüt edilmiş olduğu bildirilmekte ve bu tereddüdün yorum yoluyla açıklanması istenilmektedir.

Komisyonumuzca yapılan görüşmeler sonunda 4223 sayılı Kanunun muvakkat 2 nci maddesinin (B) bendinin sonundaki «veya fiyatları fahiş görülen» ibaresinin faturalı veya faturasız ve diğer vesaiiki ihticaca salih olsun olmasın bütün çaylara şâmil bulunduğu metninin açık ibaresinden anlaşılmasına göre yoruma mahal olmadığına karar verilmiştir.

Kamutaya arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip
İstanbul	Çanakkale	Sivas
E. Adakan	E. Kalafat	H. İmre

Afyon K. A. Veziroğlu	Antalya A. Saroğlu	Bilecik Y. Üresin
Bolu M. Güçbilmez	Bursa H. Şaman	Çanakkale K. Akmanlar
Erzincan N. Pekcan	Eskişehir A. Potuoğlu	Giresun M. Şener
Gümüşane K. Yörükoğlu	İstanbul A. H. Başar	İstanbul H. Hüsmen
İstanbul S. Oran	İzmir Muhallifim B. Bilgin	Kırklareli Ş. Bakay
Konya R. Birand	Malatya M. S. Eti	Mardin R. Erten
Ordu R. Aksoy	Trabzon S. F. Kalaycıoğlu	
Urfa F. Ergin	Van F. Melen	
	Kastamonu	
	Yorumu gerektirecek bir tatbikat mevcut bulunmadığı eihetle yorum isteminin bu noktadan reddi fikrindeyim.	
	Hamdi Türe	